

EAPC - Gestió de la informació: transparència i protecció de dades

09-11-2020

El periodisme de dades està entrant amb força i revolucionant el periodisme tradicional. Cada vegada més els periodistes innovadors estan utilitzant el potencial de les dades obertes i aplicant noves eines digitals a les dades en cru per explicar històries mitjançant visualitzacions interactives o articles d'investigació. Aquest nou model de periodisme afavoreix el treball col·laboratiu amb grups de la societat civil i amb el mateix govern, cosa que fa que augmenti la transparència en la gestió pública i es potenciï la col·laboració públic-privada.

Amb aquest nou enfocament, els periodistes de dades tenen un paper clau en el control del govern, i en el seguiment del compliment dels seus compromisos amb la ciutadania. És en aquest punt en què la línia que separa el periodisme de dades de l'activisme social és molt fina i de vegades costa de diferenciar. En definitiva, l'evolució del periodisme de dades pot contribuir en certs moments a canalitzar demandes socials o alertar sobre pràctiques poc ètiques en alguns casos.

Així, doncs, els periodistes tenen la gran responsabilitat d'actuar com a intermediaris entre l'obertura de dades i l'accessibilitat i la comprensió d'aquestes dades per part de la ciutadania.

Els periodistes de dades es converteixen, també, en grups de pressió en la demanda d'obertura de dades que podrien o haurien d'estar disponibles i sens dubte afavoreixen no només l'aplicació de polítiques públiques d'obertura sinó també la garantia que siguin dades de qualitat i amb una gran freqüència d'actualització.

Alguns projectes basats en dades sorgeixen de forma espontània a la societat davant de situacions injustes o abusives i són monitorats i explotats per periodistes de dades, com és el cas del projecte "[Cuéntalo](#)", que va monitorar durant 14 dies els tuits amb l'etiqueta "#Cuéntalo" amb dones que relataven agressions sofertes arreu del món. Es van recollir i analitzar 2.750.000 intervencions, que es van concretar en una visualització com a eina de denúncia de la violència masclista. L'objectiu del projecte era evidenciar la dimensió del problema.

El periodisme de dades és una disciplina que s'està aplicant a totes les redaccions dels principals mitjans de comunicació internacionals, que ja té cert recorregut al nostre país.

En aquest sentit, a Catalunya el periodisme de dades està arrelant com a nova forma de periodisme i molts professionals s'hi estan enfocant. Cada vegada és més freqüent trobar mitjans de comunicació que utilitzen les dades per explicar la realitat a partir d'evidències. En cito alguns exemples.

En un primer estadi, la majoria de mitjans de comunicació ja han integrat les visualitzacions, en forma de gràfics, mapes i altres aplicacions més o menys interactives, que ajuden a comprendre el text de la notícia o bé els temes d'actualitat. En poden ser exemples l'[Ara Data](#), l'espai de periodisme de dades del diari [Ara](#), els articles de Roger Tugas per al [Nació Digital](#), l'espai que [BTV](#) dedica a les dades sobre la covid-19, que recull les dades diàries en gràfics i ajuden a entendre l'evolució de la pandèmia o l'espai que [Vilaweb](#) dedica a les dades d'[evolució de la covid-19](#).

Però el periodisme de dades, en paraules de Karma Peiró, periodista especialitzada en tecnologies de la informació i comunicació, és cou a foc lent, i requereix un període d'investigació que sovint comporta llargs temps d'espera per extreure'n conclusions o obtenir les evidències que confirmen la hipòtesi. Aquest periodisme inclou un component crític i social i en general pot fer aflorar casos de corrupció i injustícies socials que d'una altra manera haurien passat desapercebuts.

Organitzacions com [CIVIO](#), una fundació independent sense afany de lucre que té per objectiu controlar els poders públics i informar la ciutadania, ens alerta sobre les [adjudicacions de contractes a dit](#) que fa el Govern de l'Estat i sobre la [contractació opaca](#) de càrrecs eventuais, per posar alguns exemples. És molt recomanable visitar el seu web i fer una ullada a la gran tasca que està fent aquest equip, que acostuma a incomodar el govern de torn i que passa per alt a la societat.

Tenim exemples molt propers i colpidors d'aquest tipus de periodisme. Entre d'altres, destacaria el documental [Desprotegides, malgrat tot](#), en què es va utilitzar, a banda de les entrevistes personals, les dades de violència masclista a Catalunya disponibles al [Portal de dades obertes](#). En aquest documental es va posar de manifest que la violència contra les dones és un problema estructural, d'enorme complexitat, i es qüestiona si les polítiques públiques dedicades a erradicar la violència masclista i el pressupost que s'hi inverteix són eficients.

Altres treballs destacables podrien ser el de la periodista Conxa Catalán, sobre els desapareguts a la Guerra Civil, que BTV va recollir en el documental ["Barcelona sota les bombes"](#), el de Laura Aragó sobre la fam que es podria evitar al món, que es recull al reportatge de *La Vanguardia* ["Missing Food"](#), o el del *Diario.es* sobre les [beques de menjador](#), que conclou que els alumnes pobres amb beca de menjador a Catalunya queden en mans de les entitats socials quan arriben a secundària.

Un dels articles més recents, i molt recomanables, és el que s'ha publicat a l'Observatori Social de la Caixa [¿Se puede destapar el fraude fiscal con algoritmos?](#). En aquest cas [Story Data](#) s'ha encarregat de fer les visualitzacions i els gràfics que fan més entenedores les conclusions de l'article.

Aprofitant la coincidència amb les eleccions als EUA, podeu fer una ullada al treball [TrumpLand Media. Medios y comunicación en la era Trump](#), elaborat per Ferran Morales, Miquel Pellicer i Maria Crosas, en què s'analitza de manera molt gràfica quins estats acaben decidint els resultats de les eleccions (*swing states*).

En definitiva, l'obertura de dades ha encetat una via innovadora, dintre del periodisme, que obre finestres a racons abans foscos i ens proporcionen la informació que necessitem per entendre i actuar sobre els temes que ens interessin.

I què en diuen els protagonistes?

"Defensem que darrera de qualsevol dada hi ha una història per ser narrada i volem ser un pont entre les organitzacions i els mitjans de comunicació convencionals, que cada cop aposten més per traduir les dades en informacions periodístiques. [...] I per sobre de tot plana un objectiu que conforma el nostre ADN: defensar la necessitat d'obrir les dades a la ciutadania per socialitzar-les i combatre la postveritat." [StoryData](#)

"Creiem en el periodisme incòmode, el que aborda els temes amb profunditat, context i dades, contrastant les fonts i sense caure en el pamflet. Apostem pel periodisme reposat o *slow journalism*: menjar poc i pair bé. Volem defugir el *fast food* informatiu i el "periodisme de tuits". També volem visualitzar i potenciar veus crítiques en l'àmbit de l'anàlisi i l'opinió, amb l'objectiu de trencar amb l'univers autoreferencial dels "opinòlegs" i tertulians. Creiem que un millor periodisme vol dir una millor ciutadania, més ben informada i més lliure a l'hora de prendre decisions." [Diari Crític](#)

"La brutal cobertura informativa de la pandèmia ens ha permès donar a conèixer el talent que tenim en el periodisme de dades amb visualitzacions diàries tractades amb absolut rigor." [Marcos Arizmendi](#)

"El periodisme de dades ens ajuda a apropar-nos a la realitat." [Eli Vivas](#)

"Aquest nou corrent, lligat a la tecnologia, fa que es pugui tornar a fer un periodisme de qualitat sempre que s'hi dediqui temps i es facin investigacions, per donar pas a la recuperació de la professió. I si no ho fem els periodistes no passarà res, ja ho estan fent els ciutadans, com sempre." [Karma Peiró](#)

"El fet que cada cop el ciutadà tingui més accés a informació dels governs ens apropa a la política i democratitza el sistema." [Mar Cabra](#)

Informació complementària

- [How the Global Open Data Movement is Transforming Journalism](#)
- [Open Data – Fuel for Data Journalism On incentives and challenges of using open data](#)
- [La violència contra les dones a Catalunya: Desprotegides, malgrat tot, Karma Peiró, 6è #Cafèambdades](#)
- [2a sessió de Cafè amb dades: Dades obertes per una societat informada](#)
- [7a sessió de Cafè amb dades: #datalovers i covid-19](#)

On podeu formar-vos sobre periodisme de dades? Algunes propostes

- [Màster de Periodisme de Dades i Factchecking - Facultat de Periodisme Blanquerna](#)
- [Màster de Disseny de la Informació i Visualització de Dades - Elisava](#) (en línia)
- [Màster de Datascience](#) - UOC
- [Màster de Periodisme i Comunicació Digital](#) – UOC
- [Iniciativa Open Data Barcelona](#)

Àngels Vidal Juanola

Cap de l'Àrea per al Govern de les Dades. Direcció General d'Administració Digital. Dept. de la Presidència